

Kulturniška zbornica Slovenije
Trg francoske revolucije 1-2
1000 Ljubljana

Ljubljana, 1. 12. 2010

ZADEVA: Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo – ZUJIK, gradivo z dne 2. 11. 2010

Spoštovani.

V zvezi s predlogom sprememb ZUJIK vam pošiljamo komentarje Društva oblikovalcev Slovenije. Prosimo vas, da nas obvestite o nadaljnjih postopkih.

1. člen sprememb = 55. člen ZUJIK

Iz predloga ni razvidno, ali gre za uskladitev teksta z Zakonom o delovnih razmerjih. Menimo, da je ta člen v podobni ali enaki obliki vključen v delovno zakonodajo in posledično nam ni razumljiva njegova namembnost znotraj ZUJIK. Predvidevamo, da bi ga bilo zato smiselno v celoti bodisi črtati bodisi ga (skupaj z navedbo originalnega teksta) prepisati.

2. člen sprememb = 83. člen ZUJIK

Gre za pomanjkljivost ZUJIK, ki je zelo verjetno posledica pomote in bi jo bilo zato potrebno upoštevati za nazaj.

3. člen sprememb = 85. člen ZUJIK

Delovne štipendije in prejemi iz naslova knjižničnega nadomestila in druge oblike spodbujanja umetniške dejavnosti nedvomno sodijo v kategorijo dohodkov iz avtorskih pravic ustvarjalca, ki temeljijo na minulem delu. V primeru sprejetja takšne oblike spremembe ZUJIK ugotavljamo kršitev pravic vseh ostalih ustvarjalcev, ki od različnih virov prejemajo različne oblike nadomestil za uporabo svojega avtorskega dela, s tem pa si sami financirajo izobraževalno, študijsko in raziskovalno dejavnost.

V kolikor dohodkovni cenzus ni pravočasno definiran in upravičenec o njem ter o načinu izračunov ni seznanjen pred začetkom koledarskega leta in/ali triletnega obdobja, ga ob naknadni ugotovitvi presežka dohodka ni mogoče obračunavati z veljavnostjo za nazaj.

Poleg tega ugotavljamo obstoj neskladij, ki zadevajo položaj kulturnih ustvarjalcev in bi jih bilo zato potrebno čimprej natančno preučiti.

V 83. členu ZUJIK (pravica do plačila prispevka za socialno zavarovanje samozaposlenih) se tretji odstavek glasi:

»Ne glede na prejšnji odstavek se samozaposlenemu v kulturi, ki zaprosi za pravico do plačila prispevkov in je dosegel starost najmanj 50 let ter mu do izpolnitve minimalnih pogojev za upokojitev manjka največ 6 let, prizna pravica do plačila prispevkov za socialno zavarovanje do izpolnitve minimalnih pogojev za upokojitev, če se ob izpolnitvi le-teh upokoji. Če se samozaposleni ne upokoji ob izpolnitvi pogojev za upokojitev, se mu pravica do plačila prispevkov prizna do dejanske upokojitve«.

Predlagamo, da se manjkajočih 6 let podaljša na 9 let, saj se tudi upokojitvena starost iz 58 let podaljšuje na 63 let.

Starostna pokojnina po najnižji osnovi, ki jo plačuje MK samozaposlenim vrhunskim umetnikom, znaša 450,00 EUR za polno pokojninsko dobo, prag revščine v RS znaša 593,00 EUR.

Republiška priznavalnina in nagrade

Republiška priznavalnina za posebne zasluge na področju kulture je enaka razliki med 35% najvišje pokojninske osnove in predlagateljevo pokojnino, odmerjeno po splošnih predpisih, torej 762,00 EUR. Republiška priznavalnina za športnike trenutno znaša med 75% do 100% najvišje pokojninske osnove, torej 1.200,00 EUR.

Športniki od svojih nagrad ne plačajo davka, medtem ko se vse nagrade v kulturi obdavčijo v višini 25%. 14. člen Ustave RS določa, da smo pred zakonom vsi enaki. Izjemne pokojnine so začasno ustavljene samo na področju kulture!

Dohodninski cenzus

Dohodninski cenzus za samozaposlene postavi MK. Prispevki za socialno varnost samozaposlenih pa se obračunavajo po bruto zavarovalni osnovi. Izračun slednje ne upošteva olajšav samozaposlenih (normirani stroški, osebna olajšava), niti cenzusa (priloga: pravilnik za razvrščanje v zav. osnove).

Posledično je nujna medresorska uskladitev med Ministrstvom za kulturo in Ministrstvom za finance v soglasju z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve.

Likovni ustvarjalci ugotavljamo tudi, da bi bila nujno potrebna še vrsta sprememb, ki bi državi omogočila ustrezno raven likovnega ustvarjanja, vključitev ustvarjalnega dela kot ključne komponente prihodnjega gospodarskega razvoja in mednarodne uveljavitve države Slovenije ter obenem sprejemljivo raven eksistence ustvarjalcev.

Okoliščine:

1. Samostojni likovni ustvarjalec je zdaj (in tudi po novem predlogu sprememb ZUJIK) podvržen dohodkovnemu cenzusu, ki ne upošteva dejanskih stroškov ustvarjanja in tudi ne okoliščin ustvarjanja umetnika (**napram zaposlenim si sam zagotavlja vse materialne pogoje dela, ki pri zaposlenemu predstavljajo do polovico njegovega bruto dohodka**). V tem pogledu je kategorija “umetna obrt” bistveno naprednejša od “državno priznanega statusa vrhunskega likovnega umetnika”. Tak položaj vseh ustvarjalcev je v popolnem nasprotju z deklariranimi nacionalnimi razvojnimi težnjami.

Primerjave s tujino, ki jih v predlogu sprememb ZUJIK uporablja država, niso primerne, saj gre v vseh primerih za bistveno večje države z visoko razvitim trgom kulturnih dobrin, ki temelji na več stoletnih izkušnjah in tradicijah. Slovenija se, zaradi svoje majhnosti, izredno nizke kupne moči prebivalstva, relativno visokega deleža kulturno slabo izobraženega prebivalstva in odsotnosti javnih vlaganj v nabave kulturnih dobrin, ne more primerjati z nobeno tujo državo.

2. **Popolna nejasnost je, ali je samozaposleni ustvarjalec v kulturi, ki je vpisan v razvid pri Ministrstvu za kulturo, v Sloveniji “delavec”, ali pa je on “delodajalec”? Različni organi države tolmačijo ta status različno.**
3. Pravica do plačila prispevkov za ZPIZ naj bi ustvarjalcem predstavljala nacionalno priznanje in vzpodbudo za nadaljnje širše družbeno koristno ustvarjalno delo, nikakor pa ne socialno podporo. Socialna podpora tudi ne sodi v pristojnosti Ministrstva za kulturo. Višina prispevkov bi morala biti skladna z dejavnostjo oziroma primerljivim prispevkom zaposlenega državnega uslužbenca. Torej je dohodkovni cenzus v tem pogledu popoln nesmisel, če pa naj bi že obstojal, bi moral zagotavljati priznanje vseh stroškov in najmanj enako raven osebnih dohodkov ustvarjalca, kot jo imajo primerljivi državni uslužbenci.
4. Status samostojnega ustvarjalca mora nedvoumno predstavljati privilegiran položaj osebe, ki deluje v nacionalnem – javnem interesu, kar pa bi moralo biti vsestransko razvidno tudi pri priznanju minulega dela, vrednotenju dela, pravici do plačila prispevkov za ZPIZ in predvsem pri možnostih za pridobitev naročil iz državnega proračuna (od države ali drugih proračunskih porabnikov).
5. Umetnikom dodeljena zdaj le minimalna pokojnina? Izjemne pokojnine so bile **začasno ustavljene leta 2004**. Zakaj začasna uredba še vedno velja in kdaj bo urejen položaj upokojenih ustvarjalcev? Ali bodo umetniki, ki so bili zdaj prikrajšani, dobili povračila za več let nazaj? Zakaj samostojnim ustvarjalcem država ne priznava enakega statusa kot državnim uslužbencem?

6. Oseba, ki je s svojimi preteklimi ustvarjalnimi dosežki pridobila status nacionalno pomembnega likovnega ustvarjalca, zanesljivo tudi po pridobitvi statusa predstavlja nacionalno pomembno dejavnost. Namenoma in po svoji volji v prihodnosti zanesljivo ne bo prenehala delovati, ali delovati kot kulturna. V takšno stanje jo lahko pripeljejo le zunanje okoliščine. To pomeni, da je postavljanje časovno omejenih kriterijev presoje posameznikove kulture popolnoma nesprejemljivo. Dejstvo namreč je, da nimamo trga, ki bi ustvarjalcem omogočal kvalitetno delovanje, prav tako pa ne obstajajo predstavitvene galerijske kapacitete in galerijski programi, ki bi ustvarjalcem zagotavljali možnost kvalitetnega izpolnjevanja njihovega poslanstva v skladu z zahtevami sedanje zakonodaje. Obenem na državni ravni trenutno ni niti programa, ki bi našim ustvarjalcem omogočal predstavitve in uveljavitev v tujini.

Torej je kriterij za "obnovo" statusa diskriminatoren do vseh ustvarjalcev, zagotovo pa do tistih posameznikov, ki jim primerna predstavitev njihovega dela sploh ni bila omogočena.

7. Samostojni ustvarjalci so prepuščeni skrajno popačenim "zakonom trga" in brez vsakršne zaščite, ki velja za vse druge državljane. Vrednotenje dela vrhunskih ustvarjalcev je zdaj običajno rangirano na ravni študentskega dela. S strani države in z državo povezanih organizacij pa to vrednotenje poteka po načelu "najugodnejše ponudbe", kar načeloma daje prednost povprečnemu in slabšemu likovnemu delu. Razpisi in neposredna naročila tudi ne upoštevajo dejanskega obsega ter vrednosti dela - ustvarjalci prejemaajo ponižujoče honorarje.
8. Kadar gre (vsaj na področju oblikovanja) za investicije s strani države in državi podrejenih organizacij, so postopki iskanja in izbora rešitev praviloma oporečni, običajno nestrokovni, čemur sledijo rezultati na izjemno nizki ravni.
9. Javnih likovnih del – odkupov ali naročil zanje, že dve desetletji sploh ni! (»Slovenija je v tem pogledu puščava in nikakor ni v Evropi, je tretji svet.« Alen Ožbolt, Delo, 20. 12. 2008).

Naši predlogi so naslednji:

1. Urediti položaj samostojnih ustvarjalcev (**samozaposlenih na področju kulture**) – **najmanj na enako raven**, kot je bila do leta 1992 in jih **kot osebe v javnem interesu** ustrezno vključiti v programe nadaljnje izgradnje državne promocije in njene identitete.
2. Nujna je ustanovitev organov (zbornica, agencija, vladni urad za ..., sindikat), ki bodo ustvarjalcem omogočali uveljavljanje vsaj minimalnih delovnih pogojev in primerne standarde eksistence – na primer na ravni, kot veljajo za zaposlene umetnike v državnih zavodih ali za zaposlene v državni upravi.
3. Narediti program (in zagotoviti sredstva) za izvajanje javnih del in javnih naročil, ki bo temeljil na preglednosti na državni ravni, odločitvah strokovnih ocenjevalcev, poštenem in tudi ustreznem vrednotenju ter vključitvi strokovnih združenj kot ključnih nosilcev vseh dejavnosti.
4. Spremeniti dohodninsko zakonodajo tako, da bo v prihodnje omogočala likovnim ustvarjalcem najmanj enake možnosti kot "domačim obrtnikom". Le ti imajo priznane pavšalno bistveno večje stroške od likovnikov, ki običajno za svoje delo uprabljajo izrazito dražjo in zahtevnejšo opremo, orodja ter material. Likovni ustvarjalci so zdaj tudi v podrejenem položaju v primerjavi z glasbeniki, literati in drugimi, ki za svoje delo običajno ne potrebujejo velikih vlaganj v material in opremo.
5. Potrebno je sprejeti predpis, po katerem bodo morali vsi investitorji, ki kakorkoli posegajo v okolje, zagotoviti delež investicijskih sredstev za oblikovanje in likovno opremo objektov ter njihove okolice. Vse rešitve pa bi morale biti pridobljene z ustreznimi strokovnimi natečaji ali v sodelovanju s strokovnimi društvi (v javnem interesu). Med Ministrstvom za kulturo in Ministrstvom za okolje mora biti vzpostavljen koordinacijski organ, ki bo poskrbel za ustrezno prisotnost likovnih del in za podobo ostalih posegov v okolje.
6. Pravilnik o **avtorskih** tarifah, kot tudi druga pravila realnega vrednotenja ustvarjalnega dela, morajo postati uradno veljavni na državni ravni (to je država ob spremembi lastne CGP posredno že priznala), enako kot to velja za odvetniško tarifo, notarsko tarifo, sodno tarifo in tarifo še nekaterih drugih strok.
7. Spremeniti je potrebno nomenklature poklicev in besedo oblikovanje v prihodnje izločiti iz vseh poimenovanj, ki se nanašajo izključno na izvedbeno znanje (oblikovalec kovin, oblikovalec lesa, oblikovanje sporazuma, ...).
8. Gospodarstvo mora z novim zakonom pridobiti pomembne davčne olajšave za razvojna vlaganja v **slovensko kulturo**, za nakupe del, oblikovanje novih produktov

in promocijo slednjega v tujini. Za pridobitev takšnih olajšav morajo biti pristojne strokovne organizacije – ZDSLU in DOS ali strokovni svet za oblikovanje (z največ enoletnim mandatom), ki ga imenujejo skupno ZDSLU, DOS, ALUO in Ministrstvo za razvoj. Vložki v oblikovanje in vsa umetniška likovna dela trajnega značaja (slovenskih avtorjev, ki so zavedeni v registru MK in/ali KZS), bi morali v prihodnje predstavljati investicijo s 100% davčno olajšavo vsem podjetjem in posameznikom.

Prosimo vas za komentar. Obenem upamo, da boste v nadaljnjih postopkih uspeli uveljaviti naša stališča.

Lepo vas pozdravljam,

Robert Klun, *predsednik DOS*

Priloga:

- Besedilo ZUJIK s spremembami in našimi komentarji.